

Gintautas Valickas „Psichologinės asocialaus elgesio ištakos“

p.4 Kuo anksčiau žmogus padaro nusikaltimą, tuo didesnė recidyvo tikimybė vėliau. Jei paauglys nubaudžiamas laisvės atėmimo bausme, tai recidyvo tikimybė padidėja 17-19 kartų.

p.7 Sąvoka „asocialus“ yra plačiausia ir apibūdina įvairius nukrypimus nuo vyraujančių socialinių normų.

p.16 Šeima (kad išaugtų asocialus): nepilna ir nedarni; alkoholio ir narkotikų vartojimas šeimoje; nuolatiniai tėvų konfliktai; emocinių ryšių nepastovumas ir deprivacija; auklėjimo klaidos.

p.17 Asocialus elgesys reprezentuoja kompensacinį deprivuotų poreikių patenkinimą.

p.19 Paauglių agresyvus elgesys paprastai yra stipriai susijęs su patirtos prievartos bei smurto laipsniu.

p.20 Augdami nepalankiomis sąlygomis šeimoje, būsimieji nusikaltėliai susikūrė agresyvios ir priešiškos aplinkos sampratą.

p.21 „Gyvybiška nepriklausomybė“ – vaikas negauna emocinio palaikymo ir tolsta nuo tėvų. Tampa lyg ir nepriklausomu, bet gyvybiškai. Tam, kad mažiau skaudėtų atstūmimas.

p.23 Atstūmimas pavojingiausias 2-12 m. amžiuje. Hipogloba – nesirūpinimas vaiku.

p.27 60% būsimų nepilnamečių nusikaltėlių (LT) jau nuo 1 klasės mokėsi prastai.

p.30 31,25% tyrime dalyvavusių asocialių paauglių priverstinai keitė mokyklas.

p.31 Grupėje – atsakomybės pasidalinimas, deindividucija. Elgiasi taip, kaip pats vienas nesielgtų.

p.32 Draugystė asocialioje grupėje yra nepastovi dėl joms būdingo agresyvumo.

p.34 Kuo daugiau paauglys žino apie nusikalstamą grupės veiklą, tuo sunkiau ištrūkti, nes grupė bijo demaskavimo.

p.36 Demonstruojama prievarta (TV) gali sumažinti žmogaus jautrumą smurtui realiomis sąlygomis.

p.37 L.Berkowitz „demonstruojamas smurtas ir prievarta greičiausiai paskatina žiūrovų elgesį tada, kai jie išgyvena emocinį susijaudinimą ir pyktį“.

p.38 Svarbu, kaip dažnai žiūri.

p.38 Rizikos faktoriai:

1. šeimoje vyraujantis nekontroliuojamas TV žiūrėjimas
2. >4h/dieną TV žiūrėjimas ikimokykliniame amžiuje
3. ilgalaikis smurtinių programų žiūrėjimo laikas ikimokykliniame amžiuje
4. tėvai akcentuoja fizinę jėgą kaip disciplinos palaikymo priemonę
5. mažas vaizduotės, žinių troškimo, kūrybingumo skatinimas šeimoje

p.39 TV žiūrėjimą skatina ir akademinės nesėkmės, žiūrėdami „herojines“ laidas, vaikai išgyvena netiesioginę sėkmę (čia tas pats su kompiuteriniais žaidimais).

p.43 Delinkventų savybės – impulsyvumas, nesugebėjimas atidėti pasitenkinimo, naujų įspūdžių siekimas, ekstremalumas, žemas savęs vertinimas, <moralinė branda, <empatiškumas.

p.49 (Ličko) Charakterio akcentuacijos – tai kraštutinis normos variantas, kai atskiri charakterio bruožai yra pernelyg sustiprėję, dėl to atsiranda selektyvus pažeidžiamumas tam tikrų poveikių atžvilgiu.

p.60 Psichologinių mechanizmų atskleidimas – tai viena iš pagrindinių psichologo priežasčių.

p.64 Eysenck. Ekstravertai – žemas smegenų žievės aktyvacijos lygis (mažai impulsų, reikia pastoviai naujų, mažai jautrumo, subtilumo), intravertai – aukštas.

p.67 Bausmės negali būti pagrindinis asmens auklėjimo būdas.

p.70 Pinigai yra toks efektyvus pastiprinimas dėl to, kad jie asocijuojasi su daugeliu kitų pastiprinimų (maistas, daiktai, būstas ir t.t.).

p.72 Bausmė (kaip ir pastiprinimas?) yra veiksmingiausia tada, kai ji skiriama iš karto po nepageidautinos reakcijos, kai jos negalima išvengti ir kai ji yra adekvačiai stipri.

p.75 Vaikystėje susiformavęs artimų santykių vengimas vėliau skatina „valkatavimą“ – nuolatinį darbo, būsto, partnerių keitimą.

p.78 K.Lorenz „Pats paprasčiausias ir patikimiausias būdas nukenksminti agresiją – tai ją perorientuoti.“

p.102 Kad žmogaus elgesį reguliuoja pasekmės, patvirtina tiek gyvenimo praktika, tiek daugybė psichologinių tyrimų.

p.108 Žmogaus agresyvų elgesį gali paskatinti klaidingai numatomos pozityvios pasekmės (lūkesčiai).

p.118 Agresyviems vaikams yra būdingas tendencingas jautrumas priešiškiems stimulams.

p.135 Išoriniai poveikiai „lūžta“ per vidines sąlygas, kurios savo ruožtu susiformavo veikiant ankstesniems išoriniams poveikiams (Rubinšteinas).

p.136 Žmogus yra laisvas ta prasme, kad jis turi galimybę rinktis vieną ar kitą galimą elgesio alternatyvą **(kuo daugiau alternatyvų turi ir įžiūri žmogus, tuo didesnę jo veiklos laisvę).**

p.143 **Galima sakyti, kad asmenybės vertybės – tai daugiau ar mažiau įsisąmonintos ir interiorizuotos žmogaus gyvenimo prasmės.**

p.145 Kuo mažiau vertybės išgyvenamos kaip vidinės gyvenimo prasmės, tuo labiau jų poveikis asmenybės elgesiui yra apribojamas pozityvių ar negatyvių sankcijų prognoze. (Hekhauzenas).

p.147 Patirtos nesėkmės pagrindinėje veikloje gali būti kompensuojamos įvairiais pasilinksminimais, kurie gali tapti pagrindine žmogaus gyvenimo prasme.

p.150 4 nesėkmės aiškinimo strategijos (Wortman):

1. nekontroliuojamos priežastys, likimas

2. objektyviai sunkios užduotys
3. maža motyvacija, bet ne sugebėjimai
4. sumenkinama sėkmingos baigties svarba

p.154 Siekimas pakelti savęs vertinimo lygį gali skatinti įvairias asocialias elgesio formas.

p.164 teroristui yra sunkiau sužaloti ar užmušti įkaitą, jei jis suspėjo pažinti savo auką.

p.178 Apibendrintos rekomendacijos.